

**YURAK ISHEMIK KASALLIGI VA ARTERIAL GIPERTENZIYASI
BOR BEMORLARDA ARTERIAL GIPERTENZIYA DARAJASIGA QARAB
PERIFERIK TOMIRLAR O'ZGARISHI**

Odiljonov H.X., Jabbarov O.O., Tursunova L.D., Alimov D.A.

Toshkent tibbiyot akademiyasi, Toshkent, O'zbekiston

Dolzarbli: Arterial gipertenziya qon tomirlarda elastikligining kamayishi, yallig'lanishi va endotelial disfunksiya natijasida struktur va funksional o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Ba'zi antigipertenziv preparatlar qon bosimini pasaytirish bilan birgalikda, tomirlarda endoteliy faoliyatini yaxshilash, hamda yallig'lanish jarayonlarini kamaytirish xususiyati mavjudligi aniqlangan.

Tadqiqod maqsadi: Arterial gipertenziya bilan kasallangan bemorlarni qon bosimini bisoprolol yordamida davolash, terida joylashgan kichik qon tomirlar holatini davolash jarayoniga bog'liq holda baholash.

Material va metodlar: Ushbu klinik tadqiqotda yengil va o'rta darajadagi arterial gipertenziya bilan kasallangan 30 nafar bemorlarda bisoprolol bilan davolash boshlangandan 4 hafta oldin va davolash muolajasining yakunida periferik qon tomirlar holati baholanadi. Teri mikrosirkulyatsiyasini baholash uchun noinvaziv usul qo'llaniladi: bosh barmoqning lazerli dopler fluksimetriyasi.

Natija: Oyoqdagi mikrosirkulyatsiya holatini birinchi baholashdan so'ng 2 hafta davomida bisoprolol boshlang'ich dozaning yarmi qabul qilinib, bosqichma-bosqich to'xtatildi. Arterial qon bosimi oshgan bemorlarga boshqa guruhdagi o'rnini bosuvchi antigipertenziv preparat- amlodipin berildi. Mikrosirkulyatsiya takroran tekshirilgandan so'ng, bisoprolol bilan davolash davom ettirildi.

Lazerli dopler fluksimetriyada to'lqin uzunligi 780 nm bo'lgan infraqizil lazer nuri optik tolalar orqali teriga o'tkaziladi, u yerda 1 dan 1,5 mm gacha chuqurlikka kiradi. Barcha bemorlardan bisoprolol terapiyani to'xtatish va qayta boshlash davrida yurish natijasida kelib chiqqan og'riq va yengillik haqida so'ralgan. Har bir o'lchov seansi taxminan 40 daqiqa davom etdi. Shunday qilib, bemor guruhi 19 ayol va 11 erkakdan iborat bo'lib, o'rtacha yoshi 62 yosh (44-82 yosh). 30 ta bemorda qon tomir kasalliklari uchun xavf omillarining tarqalishi quyidagicha edi: giperxolesterolemiya 14 bemor (46%); chekuvchi 14 bemor (46%); II turdagi qandli diabet 11 (37%); oilaviy anamnezida yurak qon tomir kasalliklari aniqlanmagan bemorlar 11 (37%). Barcha bemorlar arterial gipertenziya bilan yetarli muddat davolangan; o'rtacha sistolik va diastolik qon bosimi mos ravishda 150 va 80 mm.sim.ust. edi. Bisoprolol bilan davolash paytida o'rtacha yurak urish tezligi daqiqada 64 zarbani tashkil etdi.

Bemorlarning 74% bisoprololdan tashqari boshqa antigipertenziv dorilarni qo'llagan. Bisoprolol o'rtacha 6,5 yil davomida ishlatilgan.

30 bemordan 8 tasi bisoprololni bekor qilgandan keyin simptomlarning yaxshilanishini sezdi. Yurish masofasi sub'ektiv ravishda oshdi, sovuq oyoqlar haqida shikoyatlar kamaydi yoki og'riq kamaydi. Ushbu yaxshi ga o'zgarishlar bisoprololni qayta tiklashdan keyin yo'qoldi. Bu bemorlarda terining mikrosirkulyatsiyasini o'zgartirish tendentsiyasi kuzatilmadi.

Xulosa: Ushbu klinik tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bisoprolol bilan uzoq muddat davolangan bemorlar oyoq periferik tomirlarida ta'siri borligi va preparat to'xtatib qo'yilganda yoki boshqa guruh antigipertenziv preparatlar bilan almashinib davo muolajalari olib borilganda, bemorlar oyog'ida og'riqning kamayishi va doimiy sovuq bo'lishi kabi shikoyatlari kamaygan. Bundan ko'rinib turibdiki, bisoprolol bilan davolash nafaqat qon bosimiga, balki periferik tomirlarning holatiga ham ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. „Antihypertensive treatment in concomitant peripheral vascular disease: current experience and the potential of carvedilol” J Cardiovasc Pharmacol, 18 (suppl 4) (1991), pp. S78-81
2. „Effect of β -blockers on peripheral skin microcirculation in hypertension and peripheral vascular disease” <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-vascular-surgery>
3. C.G. Crandall, R.A. Etzel, J.M. Johnson „Evidence of functional β -adrenoceptors in the cutaneous vasculature” Am J Physiol, 273 (1997), pp. H1038-1043
4. Tursunova, L. D., & Jabbarov, O. O. (2021). APPLICATION OF SAKABUTRIL/VALSARTAN IN PATIENTS WITH CHRONIC KIDNEY DISEASE WITH TYPE 2 DIABETES MELLITUS. *Art of Medicine. International Medical Scientific Journal*, 1(1).
5. Косимбаев, С., Аляви, А., Турсунова, Л., & Жуманазаров, С. (2021). Агрегатное состояние крови и коагуляционный гемостаз у больных с ишемической болезнью сердца перенесших COVID-19.